

Maak van leerlingen lezers

Praktische leestips voor docenten Nederlands in het voortgezet onderwijs

Leesbevordering vraagt om docenten die leerlingen enthousiast maken voor lezen. Als professional is het belangrijk dat u de rijkdom van lezen kunt overbrengen. En natuurlijk het leesplezier. Lezen vergroot de kennis van de wereld en draagt bij aan het vormen van een mening. Maar bovenal doet lezen een beroep op de taalvaardigheid. Leerlingen die lezen, ontwikkelen zich beter op het gebied van taal. Omdat taal aan de basis staat van alle kennisopname, is het belangrijk het lezen bij uw leerlingen te bevorderen.

‘Wie het belangrijk vindt dat kinderen lezen, moet het lezen ook belangrijk maken.’

Aidan Chambers

Hoe kunt u als docent leerlingen enthousiasmeren voor lezen? NBD Biblion heeft voor u een aantal praktische tips op een rijtje gezet die de start vormen van een goed leesklimaat. De basis van deze tips vormt de leescirkel van de Engelse schrijver en jeugdliteratuurdeskundige Aidan Chambers. Zijn bevindingen zijn gestoeld op wetenschappelijk onderzoek en eigen ervaringen in de klas.

‘Kinderen die leesplezier hebben, lezen meer. Kinderen die meer lezen, lezen beter.’

Stichting Lezen

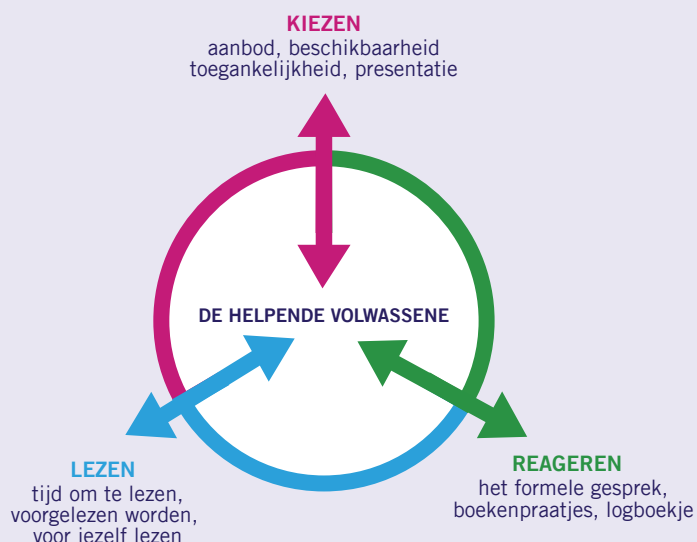
De leescirkel van Chambers

Met de leescirkel van Chambers ziet u in één oogopslag hoe u leerlingen kunt helpen om van lezen te genieten. Het uitgangspunt vormt steeds de leesomgeving: waar liggen de beste kansen om van uw leerlingen enthousiaste, aandachtige en kritische lezers te maken? Van belang hiervoor zijn de handelingen die elke lezer onbewust doorloopt: kiezen, lezen en reageren. Deze handelingen zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden waarin de 'helpende volwassene' het essentiële middelpunt vormt.

De praktische leestips zijn onderverdeeld naar de drie handelingen. Uitgangspunt is verder dat het motiveren van uw leerlingen om te lezen niet ingewikkeld hoeft te zijn. Al met het toepassen van enkele tips kunt u meer leerlingen met plezier laten lezen. Kies de mogelijkheden die bij u en uw leerlingen passen.

Natuurlijk kunt u ook de keuze maken om leesbevordering breder aan te pakken. De informatie die u hier vindt, is een goed begin.

LEESCIRKEL VAN CHAMBERS

Voor een succesvolle leescarrière is ondersteuning nodig van een 'helpende volwassene'.

Tips

KIEZEN

Lezen begint met selecteren. Bij het kiezen van boeken spelen allerlei factoren een rol waaronder een goed aanbod.

‘Een kind dat niet leest, heeft het juiste boek nog niet gevonden.’

Aidan Chambers

tip 1. Zorg voor een breed boekenaanbod in de schoolbibliotheek en in de klas. Bij een groot aanbod in omvang en diversiteit is de kans dat de leerling een passend boek vindt groter. Zorg wel voor een aanbod op maat en begeleid de leerling in zijn keuze.

tip 2. Houd korte boekenpraatjes waarin u een boek aanprijst. Lees een stukje voor, vertel wat over de auteur, laat wat zien op internet. Leerlingen krijgen een beeld van welke boeken er allemaal zijn. Dat helpt bij het maken van een keuze.

tip 3. Presenteer op een aantrekkelijke manier ook een wisselende collectie boeken in de klas. Maak een uitstalling of tentoonstelling van boeken. Boeken die opvallend gepresenteerd worden, trekken meer aandacht dan boeken die in de kast staan.

Voorbeelden van thematische presentaties

- Nieuwe boeken
- Boeken over één thema
- De schrijver van de week
- Bekroonde boeken
- Boeken die aansluiten bij de actualiteit
- Series
- Verfilmde boeken
- Vertaalde boeken

tip 4. Geef leerlingen de tijd en de mogelijkheid om eens het aanbod van boeken te bekijken zonder dat er meteen gelezen wordt. Snuffelen in stapels boeken helpt uiteindelijk bij het ontdekken van welk boek bij ze past.

tip 5. Lees geregeld voor, zeker tot en met de derde klas. Leerlingen vinden het leuk en krijgen interesse in de boeken die u kiest.

tip 6. Bespreek met de leerlingen hoe ze erachter komen of een boek bij ze past. Geef tips mee: Kijk naar de titel en de kaft. Lees de achterflap. Kijk naar de indeling van hoofdstukken. Lees een stukje om te zien of de tekst ze aanspreekt.

tip 7. Blijf als docent op de hoogte van het aanbod zodat u de leerlingen kunt adviseren. Bekijk zoveel mogelijk nieuwe boeken zelf. Volg wat dag- en weekbladen en neem een schoolabonnement op vakbladen over jeugdliteratuur, bijvoorbeeld: Literatuur zonder leeftijd (IBBY-Nederland) en Lezen (Stichting Lezen). Raadpleeg de LiteRom Jeugd en de Uittrekselbank (Jeugd) van NBD Biblion of sites als Leesplein, Lezen voor de lijst en boekenopschool.nl voor alle onderwijsrecensies.

tip 8. Neem boeken die u zelf leest mee naar school en leg ze op het bureau. Leerlingen willen weten wat het is. (Geef deze tip ook door aan collega-docenten van andere vakken.)

‘Doordat mijn docent Nederlands in de brugklas iedere les tien minuten voorlas, heb ik nieuwe boeken leren kennen.’

Brechtje Spierings, 4 atheneum Picasso Lyceum

Ga er niet vanuit dat jongens minder van lezen houden dan meisjes. Benader de groepen op dezelfde manier. Zorg voor evenveel aanbod, maar verdeel de boeken niet in jongens- en meisjesboeken.

Tips

LEZEN

Het lezen zelf bestaat uit meerdere activiteiten waarbij tijd en plaats van groot belang zijn.

‘Als ik lees, kom ik in een andere wereld en kan ik even niet aan school denken.’

Milou Fonhof, 4 atheneum Picasso Lyceum

tip 9. Geef leerlingen de tijd en ruimte in de les om vrij te lezen in een zelfgekozen boek. Dat kan fictie zijn, maar u kunt ook de keuze helemaal vrij laten en leerlingen strips, non-fictie, tijdschriften en kranten laten lezen. Het enige doel is dat leerlingen meer gaan lezen en meer plezier krijgen in lezen.

tip 10. Verbind aan het lezen niet altijd een uitgebreide verwerkingsopdracht. Kies ook eens voor korte – vaak mondelinge – opdrachten, het liefst in kleine groepen (zie ook onder ‘Reageren’). Voorbeelden van korte opdrachten:

- Geef je boek een cijfer met motivatie.
- Houd een boekpraatje.
- Geef aan waarom je voor dit boek gekozen hebt.
- Wat zou je tegen de hoofdpersoon/auteur willen zeggen?

tip 11. Als een leerling een boek niet leuk vindt, laat het dan niet verplicht uitlezen, maar geef de mogelijkheid om een ander boek te kiezen. Het selecteren van een passende titel is best lastig en gaat niet altijd in één of twee keer goed.

tip 12. Zorg dat leerlingen altijd wat te lezen bij zich hebben, zodat ze het ook op andere momenten erbij kunnen pakken. Bijvoorbeeld bij lesuitval of na een toets.

Creëer een omgeving waarin lezen normaal is. Geef leerlingen de mogelijkheid om te lezen en lees zelf ook.

tip 13. Ook onder ‘Lezen’ hoort het voorlezen door u als docent. Ruim daar een vast moment voor in tijdens de les. Misschien zijn er ook leerlingen die voor willen lezen.

‘Ik lees het liefst een boek zonder dat er een verwerkingsopdracht aan vastzit omdat je dan helemaal op kunt gaan in het verhaal en geen aantekeningen hoeft te maken.’

Brechtje Spierings, 4 atheneum Picasso Lyceum

Tips

REAGEREN

Lezen maakt altijd iets los bij de lezer. De manier waarop een lezer geholpen wordt over zijn leeservaring te praten zorgt voor lezers die zich verder ontwikkelen.

‘Gesprekken over boeken, schrijvers, leesgewoonten en dergelijke zorgen voor een gedeelde leescultuur en stimuleren de motivatie voor lezen.’

Kees Broekhof, Sardes

tip 14. Onder ‘Lezen’ is het al genoemd: varieer in verwerkingsopdrachten. In omvang en soort. Laat leerlingen, wanneer mogelijk, zelf kiezen welk boek en welke verwerkingsopdracht ze aan elkaar koppelen.

tip 15. Geef leerlingen de mogelijkheid te praten over boeken die ze hebben gelezen. Breng als docent zo’n gesprek op gang. Gebruik hierbij bijvoorbeeld de vragen van Aidan Chambers:

- Wat vond je leuk, mooi of goed aan dit boek?
- Wat vond je niet leuk (mooi of goed)?
- Wat vond je moeilijk of onduidelijk?
- Zag je een patroon of bepaalde verbanden?

tip 16. Hang een boekenbord op in het lokaal. Leerlingen kunnen hier een boodschap achterlaten over een boek dat ze hebben gelezen. Dat kan een afbeelding van een boekomslag zijn, een tekening van een hoofdpersoon, een versierde recensie, de flaptekst, foto van de auteur of een uitspraak over het boek.

Besprek met de leerlingen hun favoriete leesplek en leesmoment. Vertel dat veel mensen aan het eind van een drukke dag voor het slapen gaan nog even lezen. Je valt goed in slaap na het lezen van een boek, zeker in vergelijking met kijken naar tv of op je telefoon of tablet.

Meer weten?

Blijf op de hoogte via NBD Biblion of download andere whitepapers via nbdbiblion.nl/whitepapers.

Vraag de leerlingen of ze weten wat het lezen van boeken op kan leveren. Denk aan rust, inspiratie, ontsnappen uit de werkelijkheid, je beter in kunnen leven in een ander en over meer dingen een mening kunnen vormen. Maar natuurlijk ook taalontwikkeling. Lezen vergroot je woordenschat en zorgt dat je beter bent in begrijpend lezen. Handig bij alle vakken! Laat leerlingen reageren op de volgende uitspraken:

- Lezen maakt je wereld groter.
- Wie leest leert.
- Lezen kun je vergelijken met series kijken.
- Wie meer leest, wordt beter in taal.

Bronnen

- Leespraat met De leesomgeving en Vertel eens van Aidan Chambers, 2012.
- Publicaties uit de serie Een kwestie van lezen. En: Leesplan Voortgezet onderwijs (planmatig werken aan leesbevordering) van Stichting Lezen.
- Meer lezen, beter in taal. Effecten van lezen op taalontwikkeling van Kees Broekhof in opdracht van Kunst van lezen, 2017.
- www.kunstvanlezen.nl (met o.a. inspiratiefilms van Kees Broekhof over vrij lezen).
- www.leraar24.nl.
- www.leesplein.nl (o.a. voor leestips).
- www.lezenvoordelijst.nl.
- www.onderwijsvanmorgen.nl.
- www.boekenzoeker.org (helpt leerlingen bij het kiezen van een boek).